

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum modestia sit circa actiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

animalia nocent hominibus, ut ex eorum corporibus pascantur, non ex aliqua iustitiae causa, cuius consideratio pertinet ad solam rationem. Et ideo, proprie loquendo, feritas, vel saevitia dicitur secundum quam aliquis in poenis inferendis non considerat aliquam culpam eius qui punitur, sed solum hoc, quod delectatur in hominum cruciatu: & sic patet quod continetur sub bestialitate. Nam talis delectatio non est humana, sed bestialis proventus vel ex mala consuetudine, vel ex corruptione naturae, sicut & aliae huiusmodi bestiales affectiones: sed crudelitas non solum attendit culpam in eo qui punitur, sed excedit modum in puniendo: & ideo crudelitas differt a saevitia, siue feritate, sicut malitia humana a bestialitate, ut dicitur in 7. Eth. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod clementia est virtus humana; unde directe sibi opponitur crudelitas, quae est malitia humana: sed saevitia, vel feritas continetur sub bestialitate. Unde non directe opponitur clementiae, sed superexcellentiiori virtuti, quam Philosophus vocat heroicam, vel diuinam, quae secundum nos videtur pertinere ad dona spiritus sancti. Unde potest dici, quod saevitia directe opponitur dono pietatis.

AD SECVNDVM dicendum, quod severus non dicitur simpliciter saevus, quia hoc sonat in vitium: sed dicitur saevus circa saevitatem propter aliquam similitudinem saevitiae, quae non est diminutiva peccatorum.

AD TERTIVM dicendum, quod remissio in puniendo non est vitium, nisi in quantum praetermittitur ordo iustitiae, quod aliquis deberet puniri propter culpam, quam excedit crudelitas. Saevitia autem penitus hunc ordinem non attendit, unde remissio punitionis directe opponitur crudelitati, non autem saevitiae.

Super Quaestione centesima sexagesimo articulum primum.

QVAESTIO CLX.

De modestia, in duos articulos divisam.

Narr. i. q. 160. dubium occurrit circa illam propositionem. Vbi dicitur quod est aliqua virtus specialis circa aliquod maximum, oportet esse aliam virtutem circa ea quae mediocriter se habent. Videtur enim haec propositio contraria primo veritati, quia circa concupiscentias, & iras, & timores, ac audacias, est aliqua virtus specialis circa maximum, puta, castitas, siue abstinencia, mansuetudo, fortitudo: & tamen nulla ponitur virtus circa ea quae mediocriter se habent in dictis materiis. Deinde apparet contraria auctori, qui superius in quest. 159. ex proposito docuit, quod circa passionem quae inquantum passionem sub principaliter aduertantur rationi, non distinguuntur duae virtutes, una circa ma-

DEINDE considerandum est de modestia. Et primo, de ipsa in communi. Secundum, de singulis quae sub ea continentur.

CIRCA primum quaeritur duo.

¶ Primo. Vtrum modestia sit pars temperantiae.

¶ Secundo. Quae sit materia modestiae.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum modestia sit pars temperantiae.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod modestia non sit pars temperantiae. Modestia nam modo dicitur, sed in omnibus virtutibus requiritur modus; nam virtus ordinatur ad bonum, bonum autem, ut Aug. dicit in lib. 2. de natura boni, consistit in modo, specie, & ordine. Ergo modestia est generalis virtus. non ergo debet poni pars temperantiae.

¶ 2. Præ. Laus temperantiae videtur consistere praecipue ex quadam moderatione. Ex hac autem sumitur nomen modestiae. ergo

A modestia est idem quod temperantia, & non pars eius.

¶ 3. Præ. Modestia videtur consistere circa proximorum correctionem, secundum illud 2. ad Tim. 2. Seruum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, cum modestia corripit eos qui resistunt veritati; sed correctio delinquentium est actus iustitiae, vel charitatis, ut sup. habitum est. Ergo videtur quod modestia magis sit pars iustitiae, quam temperantiae.

B SED CONTRA est, quod Tullius ponit modestiam partem temperantiae.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, temperantia moderatorem adhibet circa ea, in quibus difficillimum est moderari, scilicet circa concupiscentias delectationum tactus. Vbi cumque autem est aliqua virtus specialiter circa aliquod maximum oportet esse aliam virtutem circa ea quae mediocriter se habent, eo quod oportet quantum ad omnia, vitam hominis secundum virtutem esse regulatam, sicut supra dictum est, quod magnificentia est circa magnos sumptus pecuniarum, praeterquam est necessaria liberalitas, quae fit circa mediocres sumptus. Unde necessarium est, quod sit quaedam virtus moderantia in aliis mediocribus, in quibus non est ita difficile moderari. Et haec virtus vocatur modestia, & adiungit temperantiae tanquam principali.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quod nomen commune quandoque appropriatur infimo ordini angelorum; ita etiam & modus qui communiter obseruatur in qualibet virtute, appropriatur specialiter virtuti, quae in minimis modum ponit.

AD SECVNDVM dicendum, quod aliqua indigent temperantia propter suam vehementiam, sicut forte vinum temperatur, sed moderatio requiritur in omnibus; & ideo temperantia magis se habet ad passiones vehementes, modestia vero ad mediocres.

AD TERTIVM dicendum, quod modestia accipitur ibi modo communiter sumpto, prout requiritur in omnibus virtutibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum modestia sit solum circa exteriores actiones.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod modestia sit Secunda Secundae S. Th.

gnum, & alia circa mediocre.

¶ Ad dubitationem haec breuiter dicitur, quod maior illa sane est intelligenda, si de mediocribus, in quibus saluatur propria difficultas notabilis. Sic enim intellecta, omnes instantias & simpliciter, & ad hominem excludit. Nec arguendus est diminutionis propterea auctor, quia in omni sermone formalium cum de materia virtutis moralis in communi agitur, subintelligitur salus conditiones communes, seu generaliter requisitae ad materiam virtutis moralis. Et propterea sicut subintelligitur quod de mediocribus, quae sunt actus humani, est sermo, quia soli humani actus sunt materia virtutum moralium; ita subintelligitur, quod de mediocribus habentibus propria difficultatem notabilem est sermo, quia circa sola difficilia est virtus. Constat autem hanc esse mentem auctoris non solum ex secundo articulo allegatae quaestiones, sed etiam ex ratione hic subiuncta. Scio quod oportet quantum ad omnia vitam hominis secundum virtutem esse regulatam. Haec enim ratio monstrat, quod de mediocribus quae restant virtute regulanda, loquitur.

¶ Itaque quod si pro quibus, mediocria aliqua sunt quae sub maximorum regula comprehenduntur, de illis non est sermo, vtpote non fortis suas regulas. Unde de hoc exemplum dedit auctor in illa materia, in qua maximum habet suam difficultatem, & mediocre habet propriam difficultatem, scilicet circa sumptus, ut patet ex supradictis.

¶ Super Quaestione centesima sexagesimo articulum secundum.

In articulo 2. eiusdem quaestiones aduerte primo, quod auctor in corpore articuli de virtutibus ab aliis positus circa materiam modestiae, refert se ad questionem 1. ad 3. CCC 4. sio.

Infr. q. 168. art. 1. & 3. di. 13. q. 1. art. 2. sio. refert se ad questionem 1. ad 3. CCC 4. sio.

Lib. 2. de inuent. in fo. 3. ante finem. q. 147. art. 4. & 157. art. 3.

q. 14. art. 3. ad 1.

q. 14. art. 3. ad 1.

q. 14. art. 3. ad 1.

tionem 143. de par-
 ribus temperantia
 ubi videre poteris.
 Adverte secundo, q
 in responsione ad se-
 cundum auctor vult,
 quod partes mode-
 stia non oportet, q
 distinguantur penes
 diversitatem materiae
 in hoc, quod sic ut
 est circa passionem,
 no sit circa operatio-
 nem, & e contra: sicut
 distinguuntur iustitia
 & temperantia per
 hoc, quod illa est cir-
 ca operationes, ista
 circa passiones: quon-
 iam ita, unam &
 eandem speciem mode-
 stia esse & circa
 passiones, & circa o-
 perationes: quia in o-
 perationibus & pas-
 sionibus, in quibus
 non est aliqua excel-
 lens difficultas ex parte
 materiae, sed solum
 ex parte moderatio-
 nis, non ponitur vir-
 tus nisi una. Et ut
 haec intelligas, inspi-
 ce ad opposita. ver. g.
 Cu quis ex ira percui-
 tit hominem, est ibi
 passio irae: est & actio
 percussiois iniuria.
 Et ex parte utriusque
 materiae est propria
 excellens difficultas:
 quoniam ira hnt sua
 resistentiam ad ratio-
 nem, & operatio ad
 proximum habet p-
 priam difficultatem,
 ut recta sit. Et prop-
 rea oportet ibi aliam
 esse virtute circa mo-
 derationem irae, &
 aliam circa moderati-
 onem operationis
 secundum se. Et duo
 vitia incurruntur in
 percussione humilmo-
 di, scilicet iracundia,
 & iniustitia. Vbi autē
 passio & operatio ex
 propriis non habent
 excellentes suas diffi-
 cultates, v.g. exte-
 riores motus corporis,
 & interiores quidam
 affectus, qui sunt ex-
 teriorum motuum ra-
 tiones, ex hoc solo
 difficultatem notabi-
 lem habent, quod mo-
 deramine egent: &
 ideo unica pars mo-
 destie sufficit ad utru-
 que, nec oportet unā
 modestie partem po-
 nere ad moderandū
 tales effectus, & al-
 teram ad moderandū
 exteriora opera. Ex
 duobus ergo capi-
 bus modestia ad tam
 diversas se extendit
 materias, ut in hac re-
 sponione exprimitur.
 Primo ex hoc, quod
 sub ea diversa conti-

solū circa exteriores actiones: F
 interiores enim motus passio-
 num alijs noti esse non possunt:
 sed Apostolus ad Philip. 4. man-
 dat, ut modestia nostra nota sit
 omnibus hominibus, ergo mode-
 stia est solum circa exteriores
 actiones.
 ¶ 2 Præ. Virtutes, quæ sunt circa
 passiones, distinguuntur à virtute
 iustitiæ, quæ est circa operatio-
 nes: sed modestia videt esse una
 virtus, si ergo est circa operatio-
 nes exteriores, non erit circa ali-
 quas interiores passiones.
 ¶ 3 Præ. Nulla virtus una & e-
 dem est circa ea, quæ pertinent
 ad appetitum, quod est propriū
 virtutū moralū, & circa ea, quæ
 pertinent ad cognitionem, quæ
 est propriū virtutū intellectualū,
 neq; etiā circa ea quæ pertinent
 ad irascibilem & concupiscibile.
 si ergo modestia est una virtus,
 non potest esse circa omnia
 prædicta.
 SED CONTRA. In omnibus
 prædictis oportet observare mo-
 dū, a quo modestia dī. ergo cir-
 ca omnia prædicta est modestia.
 RESPON. Dicendum, quod
 sicut dictū est, * modestia differt
 à temperantia in hoc, quod tem-
 perantia est moderatiua eorum,
 quæ difficillimum est refranare:
 modestia autem est moderatiua
 eorum, quæ in hoc mediocriter
 se hēnt. Diversimodē autem ali-
 qui de modestia vñr esse locuti.
 Vbi quq; n. considerauerunt ali-
 quam specialem rōnem boni, vel
 difficultatis in moderando, illud
 subtraxerunt modestiæ, relin-
 quentes modestiam circa mino-
 ra. Manifestum est autem omni-
 bus, q refranatio delectationū
 tactus specialem quandam diffi-
 cultatem habet: unde omnes tē-
 perantiam à modestia distinxerunt.
 Et pp hoc Tullius * consi-
 deravit quoddam speciale bonū
 esse in moderatiōe peccatorum:
 & iudeo etiam clementiam sub-
 traxit modestiæ, ponens mode-
 stiam circa omnia quæ relinquū-
 tur moderanda, quæ quidem vñr
 esse quatuor, quorum unum est
 motus animi ad aliquam excellē-
 tiam, quam moderatur humilitas:
 secundum autem, desiderii
 eorum quæ pertinent ad cogniti-
 onem, & in hoc moderatur stu-
 diositas, quæ opponitur curiosi-
 tati: tertium autem, quod perti-
 net ad corporales motus & a-
 ctiones, ut scilicet decēter & ho-
 neste fiant tam in his quæ serio,

quàm in his quæ ludo aguntur: K
 quartū autē est, quod pertinet ad
 exteriorē apparatum, puta, in
 vestibus, & in alijs humilmodi.
 Sed circa quedam eorum alijs po-
 fuerunt quasdam virtutes, sicut ab-
 stinentiam, simplicitatem, humilitatem
 iusmodi, de quibus supra * dictum
 est. Sed circa delectationem ludicri-
 peliam: quæ omnia continentur
 secundum quod a Tullio accipiuntur.
 modestia se habet non solum circa
 actus, sed etiam circa interiores.
 AD PRIMUM ergo dicendum, quod
 quod de modestia prout est circa
 motum etiam interiorum moderatiua
 test per quedam exteriora signa.
 AD SECUNDUM dicendum, quod
 continentur diversæ virtutes, quæ
 gnantur: unde nihil prohibet mode-
 stia ea, quæ requirunt diversitas
 ea, quæ requiritur inter partes mo-
 destie, quæ est iustitiæ, quæ est
 ad temperantiam, quæ est circa
 actionibus & passionibus, in quibus
 excellens difficultas ex parte moderati-
 onis, non attenditur: secundum
 rationem moderatiuae, quæ
 tet etiam responsio ad tertium.

H QVAESTIO CLXI.
 De speciebus modestiæ, in sex
 articulos diuisa.

DOSTEA considerandum
 est de speciebus mode-
 stia. Et primo, de humi-
 litate & superbia, quæ ei opponi-
 tur. Secundo, de studiositate &
 curiositate sibi opposita. Ter-
 tio, de modestiâ, secundum quod
 est in verbis, vel in factis. Quo-
 to, de modestiâ, secundum quod
 est circa exteriorē cultum.

I CIRCA humilitatem quatuor
 virtutes.
 ¶ Primo, Vtrum humilitas sit
 virtus.
 ¶ Secundo, Vtrum consistat in ap-
 petitu, vel in iudicio rationis.
 ¶ Tertio, Vtrum aliquis per hu-
 militatem se debeat omnibus
 subijcere.
 ¶ Quarto, Vtrum sit pars mode-
 stia, vel temperantia.
 ¶ Quinto, De cōparatione eius
 ad alias virtutes.
 ¶ Sexto, De gradib' humilitatis.

ARTICVLVS PRIMVS.
 Vtrum humilitas sit virtus.
 AD PRIMUM sic procedit.
 A. Videtur q humilitas
 non sit virtus. Virtus enim im-
 portat rationē boni: sed humi-

Art. preced.

Lib. 2. de in-
 uentione in
 fol. 3. ante
 finem libri.
 D 903.